

DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Londyn, dnia 21 sierpnia 1950 r.

Nr 1

Część II

DZIAŁ URZĘDOWY

Zarządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 sierpnia 1950 o nadaniu orderu „Orla Białego”	Str. 1
Powierzenie obowiązków Prezesa Rady Ministrów	Str. 1
Powierzenie kierownictwa Ministerstwa Skarbu i Ministerstwa Sprawiedliwości	Str. 1

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

Zgon Prezesa Rady Ministrów ś. p. Tadeusza Tomaszewskiego	Str. 2
Żałobne posiedzenie Rady Ministrów	Str. 2
Żałobne posiedzenie Rady Narodowej R. P.	Str. 2
Dekoracja trumny ś. p. Tadeusza Tomaszewskiego orderem „Orla Białego”	Str. 5
Nabożeństwo żałobne	Str. 5
Pogrzeb	Str. 5

DZIAŁ URZĘDOWY

ZARZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 11 sierpnia 1950 r.

o nadaniu orderu „Orla Białego”

Na podstawie art. 8 i 10 ustawy z dnia 4 lutego 1921 r. o ustanowieniu orderu „Orla Białego” (Dz. U. R. P. Nr. 24, poz. 136) i zgodnie z uchwałą Rady Ministrów z dnia 11 sierpnia 1950 r., nadaje

ORDER „ORLA BIAŁEGO”

ś. p. TADEUSZOWI TOMASZEWSKIEMU
Prezesowi Rady Ministrów

w uznaniu wielkich zasług położonych dla Rzeczypospolitej Polskiej.

Prezydent Rzeczypospolitej
(—) August Zaleski

p. o. Prezes Rady Ministrów
(—) Roman Odzierzyński

POWIERZENIE OBOWIĄZKÓW PREZESA RADY MINISTRÓW

Do Pana

Generała bryg. dra Romana Odzierzyńskiego
Ministra Obrony Narodowej i
Kierownika Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
w Londynie

Wobec nagłego zgonu ś. p. Prezesa Rady Ministrów

Tadeusza Tomaszewskiego powierzam Panu Ministrowi pełnienie obowiązków Prezesa Rady Ministrów aż do chwili powołania nowego Rządu.
Londyn, dnia 11 sierpnia 1950 r.

Prezydent Rzeczypospolitej
(—) August Zaleski

POWIERZENIE KIEROWNICTWA MINISTERSTWA SKARBU

I MINISTERSTWA SPRAWIEDLIWOŚCI

Do Pana Ministra

Generała bryg. dra Romana Odzierzyńskiego
p. o. Prezesa Rady Ministrów
w Londynie

Powierzam Panu Ministrowi kierownictwo Minister-

stwa Skarbu i Ministerstwa Sprawiedliwości.
Londyn, dnia 11 sierpnia 1950 r.

Prezydent Rzeczypospolitej
(—) August Zaleski

p. o. Prezes Rady Ministrów
(—) Roman Odzierzyński

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

ZGON PREZESA RADY MINISTRÓW Ś. P. TADEUSZA TOMASZEWSKIEGO

Dnia 10 sierpnia 1950 r. zmarł nagle Prezes Rady Ministrów Tadeusz Tomaszewski. Śmierć nastąpiła w czasie konferencji, która odbywała się w sali Rady Narodowej R. P. Na zaproszenie p. St. Dołęgi-Modrzewskiego, Prezesa Komisji Skarbowo-Budżetowej Rady Narodowej przybyło na konferencję grono osób, głównie członków tej Komisji, by wymienić poglądy w sprawie ustalenia ostatecznego sposobu pokrycia wydatków przewidzianych w nowym budżecie. Na zebranie to przybył również Prezes Rady Ministrów Tadeusz Tomaszewski.

Premier Tomaszewski przemawiał dwukrotnie. Zraz po zakończeniu swego drugiego przemówienia, gdy Przewodniczący udzielił głosu następnemu mówcy, Premier zaniemógł i obsunął się w tył krzesła.

Członkowie zebrania usiłowali udzielić Premierowi Tomaszewskiemu doraźnej pomocy; równocześnie za-telefonowano po pogotowie. Karetka pogotowia z St. Mary's Abbots Hospital przybyła o godz. 8.35 wieczorem, w 10 minut od chwili zemdlenia Premiera.

Karetka pogotowia przewiozła Prezesa Tomaszewskiego do szpitala, gdzie stwierdzono zgon.

ŻAŁOBNE POSIEDZENIE RADY MINISTRÓW

Dnia 11 sierpnia 1950 r., o godz. 11 przed południem, odbyło się w obecności Prezydenta Rzeczypospolitej żałobne posiedzenie Rady Ministrów.

Pan Prezydent zabrawszy głos stwierdził, że zgon Premiera Tomaszewskiego jest wielkim ciosem dla całego polskiego obozu niepodległościowego, a także dla niego osobiście. Sprawy państwowe nie mogą jednak doznać żadnej przerwy i wobec tego zleca pełnienie obowiązków Prezesa Rady Ministrów generałowi dr. Romanowi Odzierzyńskiemu, Ministrowi Obrony Narodowej i Kierownikowi Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, który jednocześnie obejmuje kierownic-

two Ministerstwa Skarbu i Ministerstwa Sprawiedliwości.

Z kolei Prezydent Rzeczypospolitej zawiadomił, że w uznaniu wielkich zasług położonych dla Rzeczypospolitej Polskiej przez ś. p. Tadeusza Tomaszewskiego, pragnąłby nadać Mu pośmiertnie order „Orła Białego“, wobec czego zwrócił się o postawienie tej sprawy na porządku dziennym posiedzenia.

Rada Ministrów przyjęła jednomyślnie postanowienie o nadaniu ś. p. Tadeuszowi Tomaszewskiemu orderu „Orla Białego“ i uczczeniu pamięci Zmarłego w ramach żałobnego posiedzenia Rady Narodowej.

ŻAŁOBNE POSIEDZENIE RADY NARODOWEJ R. P.

Dnia 11 sierpnia 1950 r. o godzinie 7.30 wieczorem odbyło się uroczyste posiedzenie żałobne Rady Narodowej R. P., poświęcone pamięci zmarłego Premiera. Na posiedzenie przybył Prezydent Rzeczypospolitej August Zaleski, Generalny Inspektor Polskich Sił Zbrojnych generał Władysław Anders, ministrowie i członkowie Rady Narodowej.

Posiedzenie otworzył przewodniczący Rady Narodowej R. P. p. Tytus Filipowicz, po czym zabrał głos Prezydent Rzeczypospolitej:

PRZEMÓWIENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

„Wysoka Rado,

Przybyłem na dzisiejsze żałobne posiedzenie Rady Narodowej, aby złożyć hołd pamięci tak niespodziewanie zmarłego Prezesa Rady Ministrów Tadeusza Tomaszewskiego. Zmarł na posterunku w chwili wygłoszenia przemówienia w Komisji Skarbowo-Budżetowej Rady Narodowej.

W Zmarłym traci Naród Polski nie tylko swego legalnego Premiera, ale i człowieka wielkiego serca i niezłomnego charakteru.

Ja osobiście tracę w nim wielkiego przyjaciela i człowieka, na prawości i lojalności którego mogłem zawsze polegać.

Wielkie Jego serce ukochało przede wszystkim Ojczyznę, służbie której całe swe życie poświęcił. Kiedy obejmował stanowisko Prezesa Rady Ministrów zdawał sobie ś. p. Tadeusz Tomaszewski dokładnie sprawę z wielkich trudności, jakie przed Nim staną. Znał On stan swego zdrowia i wiedział, że zadania jakie będzie miał do przeprowadzenia mogą być dla Jego sił za ciężkie. Siła Jego charakteru jednak przeważała Jego siły fizyczne. Uważał za swój obowiązek służyć Polsce aż do ostatniego tchu. Obowiązku tego, który sam sobie postawił święcie i świadomie dokonał.

W trudnych chwilach, jakie stoją obecnie przed nami, niech Jego nieposzlakowana uczciwość, bezinteresowna praca i bezgraniczne poświęcenie dla dobra publicznego świecą nam przykładem.

W uznaniu Jego zasług, zgodnie z uchwałą Rady Ministrów, nadałem ś. p. Tadeuszowi Tomaszewskiemu Order „Orla Białego“.

Cześć Jego świetlanej pamięci.

Proszę Panów o uczczenie Jego pamięci przez chwilę milczenia“.

Przemówienia Prezydenta Rzeczypospolitej Rada Narodowa wysłuchała stojąc.

**PRZEMÓWIENIE
P. O. PREZESA RADY MINISTRÓW**

Następnie przemówił w imieniu Rządu p. o. Prezes Rady Ministrów generał dr. R. Odzierżyński:

„Panie Prezydencie, Wysoka Rado,

Zebraliśmy się dzisiaj, aby uczcić pamięć Tadeusza Tomaszewskiego, Premiera Rządu Rzeczypospolitej, którego śmierć wstrząsnęła nami wszystkimi. Jeszcze wczoraj był pośród nas, jeszcze wczoraj pracował z nami. Śmierć zastała Go na posterunku. Była to śmierć prawdziwie żołnierska.

Ś. p. Tadeusz Tomaszewski był jednym z czołowych działaczy tego pokolenia polskiego, które swą młodość przeszło w okresie niewoli politycznej narodu, walcząc o niepodległość, które potem dożyło radosnej chwili wyzwolenia, budowało zręby odrodzonego państwa, a wreszcie — gdy siwizna przyszła skronie — stanęło wobec tragedii ponownego ujarznienia Ojczyzny — ale mimo to nie ustalo w walce i nie straciło wiary w przyszłość.

Ś. p. Tadeusz Tomaszewski wszedł niezmiernie wcześnie w szeregi Polski walczącej o wolność. Już w szkole średniej, w tajnych kółkach niepodległościowych, rozpoczął pracę polityczną i już w okresie studiów uniwersyteckich zapoznał się z carskim więzieniem. Bojkot szkoły rosyjskiej na ziemi polskiej przerwał Jego studia prawnicze w Warszawie. Kończy je zagranicą. Niemal 50 lat temu, bo w roku 1901, wstępuje do Polskiej Partii Socjalistycznej. Przez długie lata piastuje z jej ramienia wysokie stanowiska publiczne. Zaufanie politycznych towarzyszy pracy powołało Go na stanowisko przewodniczącego Centralnego Sądu P. P. S. Tu na wygnaniu wchodził w skład Komitetu Zagranicznego Polskiej Partii Socjalistycznej.

Jako adwokat, posiadając pełne zaufanie kolegów, był przez długie lata Prezesem Sądu Dyscyplinarnego Rady Adwokackiej w Warszawie.

Gdy znaleźliśmy się na uchodźstwie ś. p. Tadeusz Tomaszewski przez lat dziesięć piastował godność Prezesa Najwyższej Izby Kontroli. Od kwietnia 1949 r. stał na czele Rządu.

Życie Tadeusza Tomaszewskiego to jedno nieprzerwane pasmo wysiłków i poświęcenia sprawie publicznej. Był niepodległościowcem bez żadnych wahań i wątpliwości, był szermierzem sprawiedliwości społecznej, wierząc głęboko, że tylko Polska, oparta o jak najszerze masy pracujące, może sprostać swemu historycznemu zadaniu.

W roku 1945, gdy zostaliśmy opuszczeni przez sojuszników i gdy wielu ludzi upadło na duchu, Tadeusz Tomaszewski nie załamał się, ale przeciwnie — zdwoił swą energię, by utrzymać zagraniczną reprezentację socjalizmu polskiego na bezkompromisowej drodze walki o niepodległość. Głęboki patriota i wysoce wykształcony prawnik, zdawał sobie w pełni sprawę ze znaczenia historycznego faktu, iż z drugiej wojny światowej wynieśliśmy nienaruszoną strukturę państwową. Był więc żarliwym wyznawcą legalizmu i jego fanatycznym obrońcą. To

skłoniło Go, że w roku 1949 — mimo bardzo złego już stanu zdrowia — zdecydował się odpowiedzieć pozytywnie na wezwanie Prezydenta Rzeczypospolitej i stanąć w znanych Panom ciężkich warunkach na czele Rządu. Szesnaście miesięcy Jego premiershipwa — to ciągle borykanie się z trudnościami. Ale jednak — mimo wszystko — w tym czasie zdolano powołać do życia przedstawicielstwo polityczne społeczeństwa w postaci Rady Narodowej, położono podwaliny pod Skarb Narodowy, a ostatnio pod bezpośrednim kierownictwem Zmarłego, jako kierownika Ministerstwa Sprawiedliwości, przygotowano dekret o Sądach Obywatelskich na Obczyźnie. Śmierć zastała ś. p. Tomaszewskiego przy wykańczaniu prac nad naszym budżetem, uchwalonym po raz pierwszy przy pełnym współdziałaniu przedstawicielstwa o charakterze parlamentarnym. Ś. p. Premier Tomaszewski w ostatnich miesiącach swego życia poświęcał wiele czasu i pracy przygotowaniu ustawodawstwa, któreby poprzez wybory do Rady Narodowej wciągnęło jak najszerze rzesze Polaków w wolnym świecie do aktywnej pracy państwowej.

Zgon ś. p. Premiera Tomaszewskiego nastąpił w chwili, w której sytuacja międzynarodowa doznała znacznego zabstrzenia. Stają przed nami nowe ciężkie zadania, ale otwierają się także i nowe perspektywy. Jakże ciężko odczuwać będziemy Jego brak w czasach, które nadchodzą.

Nie dane było Tadeuszowi Tomaszewskiemu powrócić na ziemię polską, do której tak tęsknił i którą tak ukochał. Ale wierzymy głęboko, że niezbyt odległa jest już chwila, gdy Jego doczesne szczątki wrócą do umiłowanej Warszawy i tam znajdą swój wieczny odpoczynek. My, Jego współpracownicy, w swych dalszych działaniach kierować się będziemy tymi samymi ideałami, które On wyznawał i którym poświęcił swe życie.

Cześć Jego pamięci.“

Po tym przemówieniu p. o. Prezesa Rady Ministrów gen. dr. Odzierżyński odczytał przygotowane przez ś. p. Premiera Tomaszewskiego przemówienie ku czci zmarłego w więzieniu komunistycznym w Polsce Kazimierza Pużaka, wybitnego przywódcy polskiego socjalizmu niepodległościowego, który w latach wojny przewodniczył Radzie Jedności Narodowej w Kraju. Przemówienie to miało być wygłoszone przez ś. p. Premiera Tomaszewskiego na posiedzeniu Rady Narodowej, które wskutek Jego nagłego zgonu stało się posiedzeniem żałobnym, poświęconym Jego pamięci.

**PRZEMÓWIENIE WICEPRZEWODNICZĄCEGO
RADY NARODOWEJ R. P.**

Z kolei Wiceprzewodniczący Rady Narodowej R. P., p. J. Łukasiewicz wygłosił przemówienie w imieniu Rady Narodowej:

„Panie Prezydencie, Wysoki Rządzie, Panie Generale — Wodzu Naczelnym, Wysoka Izbo,

Żałobna lista Polaków, którzy walcząc na odpowiedzialnych posterunkach o odwieczne ideały na-

szego Narodu, o wolność i prawa Rzeczypospolitej, poświęcili swe życie, objęła wczoraj nową ofiarę w osobie ś. p. Tadeusza Tomaszewskiego, Premiera naszego Rządu na uchodźctwie. Jeszcze jedno kryształowe serce, tętniące gorącym umiłowaniem dobra i oddane całą siłą żywego, głębokiego uczucia służbie i pracy dla Polski w ciężkim momencie naszych dziejów, bić przestało.

Nadwątlone dawną słabością; nieszczędzone przez los i przez samego Zmarłego; szarpane z dnia na dzień, z godziny na godzinę troską o dziś i jutro Narodu; nękanie codzienną niewdzięczną walką o utrzymanie ciągłości władz państwowych Rzeczypospolitej i ich akcji niepodległościowej, prowadzonej w bezprzykładnie trudnych zewnętrznych i wewnętrznych warunkach — serce ś. p. Tadeusza Tomaszewskiego pod nadmiernym ciężarem wysiłków, szlachetnych napięć uczucia i woli zamarło.

Tragicznie nagły i przedwczesny zgon Premiera Tomaszewskiego, tu w tej sali, w chwili, gdy z grosem członków Rady Narodowej pracował nad tym, by z największym pożytkiem rozstrzygnąć zagadnienia związane z bytem i działaniem Naczelnych Władz Rzeczypospolitej na uchodźctwie, zostawia w szeregach walczących o wolność i prawa Polski lukę nie do zastąpienia.

Działalność Jego na stanowisku Premiera dała nam jednak ogromny i cenny zasób prac oraz poczynań dokonanych, które trwale wzmocniły i odnowiły podstawy polityczne, społeczne i materialne egzystencji i funkcjonowania naszych Naczelnych Władz Państwowych.

Składają się na nie:

- powołanie Rady Narodowej R. P. i rozszerzenie jej kompetencji, które pozwoliło tej instytucji wykonywać skuteczną kontrolę nad pracami i gospodarką Rządu oraz brać czynny udział w kształtowaniu zasadniczych linii akcji niepodległościowej;
- utworzenie Komisji Specjalnej Rady Narodowej dla zbadania gospodarki funduszami i mieniem państwowym na przestrzeni ostatnich kilku lat;
- zapewnienie niezależnych podstaw materialnych dla naszej akcji niepodległościowej przez utworzenie i uruchomienie Skarbu Narodowego;
- opracowanie projektu dekretu o ordynacji wyborczej do Rady Narodowej, przedyskutowanego już przez komisje i plenum Rady;
- przedłożenie projektu dekretu o Sądach Obywatelskich, mających podnieść poziom moralny naszego życia na uchodźctwie.

Źródłem tych wszystkich poczynań Premiera Tomaszewskiego, Jego Rządu i Rady Narodowej był głęboko lojalny stosunek Zmarłego do obowiązującej Konstytucji, która zapewniła utrzymanie ciągłości Władz Rzeczypospolitej w warunkach najcięższej burzy światowej. Celem ich było oparcie akcji władz konstytucyjnych na szerokiej podstawie społecznej i demokratycznej, a wreszcie zapewnienie społecznych

i materialnych warunków koniecznych dla utrzymania niezależności naszej polityki niepodległościowej.

Kreśląc i wykonując ten program prac swego Rządu ś. p. Premier Tomaszewski pozostał w pełni wierny swoim przekonaniom i ideałom, którym jako wypróbowany demokrat, wybitny socjalista niepodległościowiec hołdował przez całe swe pracowite życie.

W ten najcięższy etap Swej służby Polsce włożył ś. p. Tadeusz Tomaszewski nie tylko ostatnie miesiące zagrożonego już życia, ale także Swój piękny i twardy charakter obywatela i człowieka, Swój bezkompromisowy stosunek do wszelkiej nieprawości, Swą odruchową, wzruszającą prostolinijną szlachetność.

Gdy przyjdzie przyszłym naszym historykom robić bilans prac ś. p. Tadeusza Tomaszewskiego jako Premiera będą musieli skonstatować, że objął swe stanowisko w najcięższym bodaj momencie naszej tułaczki i że walcząc z bezprzykładnymi przeciwnościami zachował czystość linii Swej akcji politycznej i wypełnił niemal wszystkie swe najważniejsze zamierzenia. Gdyby nie żaloba, która tak boleśnie nas dotknęła, byłby dziś między nami, na normalnym posiedzeniu Rady Narodowej R. P., na którym zakończylibyśmy cykl prac zapowiedzianych przed półtora rokiem w Jego pierwszym w tej sali złożonym oświadczeniu.

Nie było Mu tylko danym doprowadzić do zjednoczenia sił obozu niepodległościowego w szerszym zasięgu, choć z całą pewnością gorąco i szczerze tego pragnął. Nie było to jego winą. Ręka wyciągnięta do współpracy i zgody od pierwszej chwili objęcia stanowiska Premiera zawisa w powietrzu. Prace przez Premiera Tomaszewskiego podejmowane, były przedmiotem bezwzględnych, szkodliwych dla Wielkiej Sprawy ataków. Nie oszczędzono Mu goryczy nieodpowiedzialnych napaści i inwektyw. Choć odczuwał to wszystko bardzo żywo i boleśnie, tym twardej, tym bardziej stanowczo kroczył w swych poczynaniach po drodze dyktowanej przez Jego szlachetne sumienie obywatela, patrioty i demokraty.

Pragnąc znaleźć godną formę trwałego uczczenia zasług ś. p. Tadeusza Tomaszewskiego i oddać hołd Jego świetlanej pamięci — Prezydium Rady Narodowej R. P. proponuje, aby Wysoka Izba zechciała powziąć następującą uchwałę:

„Rada Narodowa R. P. stwierdza, że ś. p. Tadeusz Tomaszewski położył wielkie zasługi w walce o niepodległość i prawa Narodu Polskiego i składa hołd Jego pamięci“.

Członkowie Rady Narodowej R. P. przyjęli powyższą uchwałę jednomyślnie i uczcili pamięć Zmarłego przez powstanie oraz chwilę milczenia.

* * *

Następnie Wiceprzewodniczący p. Łukasiewicz za wiadomości, że Prezydium Rady Narodowej skieruje do córki ś. p. Tadeusza Tomaszewskiego, p. Leonii Goła-

szewskiej, depeszę, składającą jej wyrazy szczerego żalu i głębokiego współczucia z powodu zgonu jej Ojca, który zmarł na posterunku, pełniąc tak odpowiedzialne obowiązki. W depeszy tej Prezydium Rady Narodowej

zawiadomi też p. Golaszewską o przyjętej przez Radę Narodową uchwale o uczczeniu pamięci ś. p. Tadeusza Tomaszewskiego.

DEKORACJA TRUMNY Ś. P. TADEUSZA TOMASZEWSKIEGO ORDEREM „ORŁA BIAŁEGO”

W dniu 16 sierpnia 1950 r., o godz. 10 rano Prezydent Rzeczypospolitej złożył na trumnie ś. p. Tadeusza Tomaszewskiego, przykrytej biało-czerwonym sztanda-

rem i ustawionej na katafalku w Kościele Polskim przy ul. Devonian Road w Londynie, insygnia orderu „Orła Białego”.

NABOŻEŃSTWO ŻAŁOBNE

Bezpośrednio po akcie dekoracji trumny ze zwłokami ś. p. Premiera T. Tomaszewskiego odbyło się w Kościele Polskim uroczyste nabożeństwo żałobne. Mszę św. odprawił Wikariusz Generalny ks. infułat B. Michalski w asyście licznych duchowieństwa.

Na nabożeństwie byli obecni: Prezydent Rzeczypospolitej,

Rząd R. P., Generalny Inspektor Sił Zbrojnych gen. W. Anders, członkowie Rady Narodowej R. P. oraz wielu przedstawicieli życia politycznego i społecznego. Kościół wypełniony był po brzegi.

Po egzekwiach wyprowadzono trumnę na cmentarz „St. Mary's Catholic Cemetery” na Kensal Green.

POGRZEB

Na cmentarzu odbyło się w południe dnia 16 sierpnia złożenie zwłok w podziemiach kaplicy cmentarnej. W pogrzebie wzięła udział liczna rzesza Polaków wszystkich przekonań politycznych, którzy przybyli na cmentarz, by uczcić pamięć zmarłego na posterunku

Premiera Rządu Rzeczypospolitej. Po krótkim przemówieniu p. o. Prezesa Rady Ministrów gen. dr. R. Odziński trumnę ś. p. T. Tomaszewskiego złożono obok trumny jego ś. p. Małżonki, która przed kilku laty zmarła w Londynie.

TŁOCZONO Z POLECENIA KIEROWNIKA MINISTERSTWA SPRAWIEDLIWOŚCI

Printed by Gryf Printers (H. C.) Ltd., 169-171, Battersea Church Road, London S. W. 11, tel. BAttersea 0879.